

Спеціалізованій вченій раді ДФ 26.055.065
Державного торговельно-економічного
університету
02156, м. Київ, вул. Кіото, 19

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Макарчука Івана Віталійовича
на тему: «Управління ризиками ІТ-проектів на підприємстві»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 073 «Менеджмент»
кандидата економічних наук, доцента Кондратюк Оксани Іванівни**

Актуальність теми.

Актуальність теми дисертації визначається тим, що з кожним днем ІТ-проекти стають невід'ємною складовою успіху бізнесу та суспільства загалом та все більш складними, а їх вплив на економіку і технологічний прогрес зростає. ІТ-проекти можуть мати значний вплив на роботу підприємства, включаючи його операційну діяльність, фінансові результати та репутацію. Неконтрольовані ризики можуть призвести до втрати конфіденційності, цілісності або доступності даних, фінансових втрат, порушення зобов'язань перед клієнтами та ін. Кібербезпека, втрати даних, нестабільність програмного забезпечення, витоки інформації та інші аспекти пов'язані з ризиками ІТ-проектів потребують постійного моніторингу та вдосконалення стратегій управління ризиками. Саме тому управління ризиками сприяє успішній реалізації ІТ-проекту, а практичний досвід вказує на те, що превентивні заходи з управління ризиками потребують менших витрат і зусиль, ніж виправлення наслідків. Оскільки ІТ-системи та технології постійно розвиваються і змінюються, управління ризиками також повинно адаптуватись до нових викликів і загроз. Управління ризиками ІТ-проектів допомагає передбачати та запобігати таким ситуаціям, забезпечує ефективне використання ресурсів та підвищує шанси на успіх проекту. Таким чином, дослідження управління ризиками ІТ-проектів має значиму вагомість для підприємств, що прагнуть успішно впроваджувати технології та мінімізувати можливі проблеми, пов'язані з цим процесом.

У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження Макарчука Івана Віталійовича, в якому розвинуто теоретико-методичні положення управління ризиками ІТ-проектів на підприємстві є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт до плану науково-дослідних робіт Державного торговельно-економічного університету «Податкове навантаження на суб'єктів малого підприємництва» (державний реєстраційний номер 0119U100952, I квартал 2019 року – IV квартал 2022 року) та «Управління брендом роботодавця та розвитком бізнесу в умовах ризиків та індустріалізації 4.0» (державний реєстраційний номер 0122U200977, I квартал 2022 року – IV квартал 2026 року).

Ступінь обґрунтованості і достовірність: наукові положення, висновки і пропозиції здобувача.

Результати дослідження, що містяться у висновках і рекомендаціях є достовірними, обґрунтовані, конкретні, підкріплені положеннями законодавчих та нормативно-правових актів, статистичною інформацією, результатами опитування підприємств.

Усі вони отримані автором особисто на основі використання наукової методології, сучасних методів і прийомів обробки економічної та статистичної інформації. Більшість положень дисертації містить авторський підхід щодо вирішення окремих завдань у контексті розв'язання проблеми пов'язаної з формування системи управління ризиками в ІТ-проектах.

У процесі дослідження автором використано великий обсяг статистичних матеріалів, узагальнено і систематизовано значну кількість наукових робіт вітчизняних та зарубіжних учених за темою дисертації. Виконано всі поставлені завдання та досягнуто мету дослідження – комплексне, наукове та практичне вирішення проблеми управління проектними ризиками підприємства, працюючого у сфері інформаційних технологій.

Достовірність та наукова новизна основних наукових положень, висновків, проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретико-методичних засад та наданні практичних рекомендацій з впровадження і розвитку системи управління ризиками ІТ-проектів.

Було удосконалено підхід до формалізації ризик-орієнтованого управління підприємства за двома вимірами: «методики та контроль» і «рівень залучення персоналу», результатом використання даної моделі є визначення чотирьох типів ризик-орієнтованого управління проектом: спонтанність, гуманізм, методичність, конкуренція (с. 103-125); методичний інструментарій врахування ризик-апетиту під час прийняття рішень, спрямованих на досягнення цільових показників ІТ-проекту за допомогою

комбінованого критерію, який розглядається як комбінація критеріїв Байеса та мінімального значення дисперсії (с.125-148); інтегровану систему управління ризиками ІТ-проєкту з урахуванням ризик-апетиту, яка включає визначення цілей проєкту, схильності до ризику, комунікацію рівня схильності до ризику в команді і узгодження його із зацікавленими сторонами, впровадження ризик-апетиту в загальні процеси управління проєктом, моніторинг ризик-апетиту в процесі виконання проєкту; науково-методичні засади процесного підходу до формування програми управління ризиками проєкту, в основу якого покладено шість етапів: ідентифікація ризиків; аналіз ризиків; оброблення ризиків; моніторинг ризиків; опис ризику; бюджетування ризиків.

Набули подальшого розвитку категорійно-понятійний апарат управління ризиками ІТ-проєктів в частині окреслення основних підходів до визначення сутності понять «ризик-проєкту», «ризик ІТ-проєкту», «ємність ризику», «ризик-апетит», «толерантність до ризику», «ризик-орієнтоване управління проєкту» в частині визначення їх змісту, параметрів ідентифікації, підходів до вимірювання, індикаторів оцінки, що дозволяє побудувати управління проєктом, спрямоване на задоволення інтересів всіх причетних сторін до управління ризиками (с. 31, с. 108-109, с. 111-127, с. 131); система класифікації ризиків ІТ-проєкту шляхом виокремлення восьми груп ризиків (с.37-40); визначення особливостей ризик-менеджменту відповідно до різних моделей життєвого циклу проєкту (с.41-54); понятійно-методичний апарат визначення відмінностей між управлінням ризиками і управлінням якістю реалізації проєкту за цілями і інструментами управління, що дозволяє поєднати ефективно управління ризиками та якістю в процесі реалізації ІТ-проєкту (с. 72); систематизація чинників розвитку ІТ-сфери в Україні із визначенням їх особливостей, основних переваг і недоліків, впливу на розвиток економіки України загалом, що дозволило окреслити основні напрями подальшого зростання обсягів розвитку ІТ-бізнесу (с.103-106); методичні підходи до побудови процесної карти управління ризиками ІТ-проєктів, в основу використання якої покладено позиціонування ризиків на матриці відповідно до їх значущості для проєкту і ймовірності реалізації і врахування функції корисності (с.147-176).

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 14 наукових працях; 8 наукових статтях, які надруковано в наукових фахових виданнях України та в наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (з них 1 стаття у виданні, проіндексованому у базі даних «Scopus»), 6 працях апробаційного характеру. Загальний обсяг опублікованих наукових праць

становить 4,7 друк. арк., із них автору належить 3,7 друк. арк.

У дисертації та наукових публікаціях за авторством Макарчука І. В., у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, порушень академічної доброчесності не виявлено.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Одержані в дисертаційній роботі результати мають практичне застосування, що підтверджується їх впровадженням у практичну діяльність підприємств, зокрема: Зокрема, у «АСОЦІАЦІЇ РІТЕЙЛЕРІВ УКРАЇНИ» (довідка № 266 від 29.11.2023). Окремі положення, висновки та пропозиції, що містяться в дисертаційному дослідженні застосовуються в освітньому процесі у Державному торговельно-економічному університеті (довідка № від 4.12.2023), у роботі «Амадеус Україна» (довідка №330 від 30.11.2023), у роботі ТОВ «ІН-СТАР» (довідка №2911-01 від 29.11.2023), «ІНТЕЛЛІАС КОНСАЛТИНГ» (довідка № 28/11 від 28.11.2023).

З огляду на зазначене, дисертація, на наш погляд, має вагоме значення для подальшого розвитку теорії та практики управління ризиками ІТ-проектів.

Структура дисертаційної роботи.

За змістом робота складається із вступу, трьох розділів та висновків.

У першому розділі (с.26-76) дисертантом досліджено сутність проектних ризиків та методів їх ідентифікації, визначено особливості управління ризиками за різних моделями життєвого циклу ІТ-проекту, сформовано систему забезпечення якості управління ризиками ІТ-проектів.

У другому розділі дисертації (с.76-147) автором досліджено сучасні тенденції розвитку сфери інформаційних технологій в Україні, визначено атрибути та здійснено типізацію ризик-орієнтованого управління ІТ-проектів, сформовано підходи до встановлення ризик-апетиту при реалізації ІТ-проекту.

У третьому розділі дисертації (с.147-219) дисертантом здійснено побудову процесної карти управління ризиками ІТ-проектів, сформовано системи інтегрованого управління ризик-апетитом при реалізації ІТ-проекту, розроблено програму управління ризиками ІТ-проектів.

Таким чином, зміст розділів у повному обсязі розкриває мету, завдання та висновки, що сформульовані у дисертації Макарчуком Іваном Віталійовичем. Вирішення комплексу поставлених завдань, доречний вибір методів дослідження, достатня вибірка теоретичної бази забезпечили наукову обґрунтованість та достовірність положень, висновків та рекомендацій проведеного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи позитивні сторони дисертаційного дослідження, слід звернути увагу на певні дискусійні положення та зауваженні:

1. Автор, при формуванні основних положень наукової новизни, що були удосконалені на с. 22 зазначає, що процес формування програми управління ризиками проекту, включає вісім етапів, але на с. 193 рис. 3.9 наведено 6 етапів.

2. Потребують уточнення окремі терміни і обґрунтування їх використання, наприклад, «ризик проектного забезпечення», «ризик ІТ-проекту», «ризик проекту». Доцільно було б вказати на відмінності між цими поняттями

3. У табл. 1.2 Співставлення етапів розробки ІТ-проекту та відповідного процесу ризик-менеджменту (с. 45), автор вказує, що кожному етапу розробки ІТ-проекту притаманний відповідний процес ризик-менеджменту, так Плануванню тільки ідентифікація ризиків; Збір та аналіз вимог до майбутнього ПЗ – Аналіз ризиків; Дизайн - Оцінка ризиків: кількісна та якісна; Розробка, Тестування, Підтримка - Моніторинг ризиків. Тут можна не погодитися з таким твердженням, так як кожний етап розробки ІТ проекту може включати і ідентифікацію, аналіз, оцінку та моніторинг. Крім того автор сам зазначає, що ризики є невід’ємною частиною будь-якого етапу проекту, оскільки реалізація проектів, а особливо ІТ-проектів, здійснюється в умовах тотальної невизначеності; і їх слід ретельно вивчати та враховувати на всіх етапах проекту, починаючи з планування і закінчуючи виконанням і моніторингом.

4. У п.2.3. Підходи до встановлення ризик-апетиту при реалізації ІТ-проекту, при розрахунку граничних параметрів ризик-апетит та комбінованого критерію С. 138 автор зазначає, що Експертами виступили учасники проекту, доцільно надати пояснення, що за експерти були залученні для аналізу, також необхідно було б зазначити на які фактори вони спиралися при визначенні ймовірності настання кожної ситуації.

5. У п. 3.1. Побудова процесної карти управління ризиками ІТ-проектів на підприємстві, на с 175 дисертант вказує на те, що аналізований ІТ-проект має два можливі результати – успіх і провал, а ймовірність успіху становить 70%, а ймовірність невдачі – 30%., також визначено, що в рамках аналізованого проекту рівень грошової вигоди оцінюється в 10,000 дол США. На нашу думку, доцільно було вказати, що це за ІТ-проект, чому саме сума проекту складає 10000 дол США, та як було визначено, що результат успіху складає саме 70% та провалу – 30%.

6. На с. 183 автор вказує на те, що для формування фреймворку ризик-апетиту і інтеграції його в загальну систему управління ризиками ІТ-проекту було проведено опитування серед співробітників провідних ІТ-компаній

України, але не зазначено, які саме компанії було обрано для проведення опитування

7. У тексті роботи зустрічаються недоліки редакційного та стилістичного характеру.

Разом з тим, наведені зауваження мають переважно дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Макарчука Івана Віталійовича на тему «Управління ризиками ІТ-проектів на підприємстві», є цільним, завершеним самостійним науковим дослідженням, що виконане на належному теоретичному рівні. Структура та обсяг дисертації відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а її автор, Макарчук Іван Віталійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 - Менеджмент.

Рецензент:

доцент кафедри економіки
та фінансів підприємства
Державного торговельно-економічного
університету,
кандидат економічних наук, доцент

Оксана КОНДРАТЮК